

SEJM

RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

IX kadencja

Prezes Rady Ministrów

DSP.WPP.0640.82.2021.ML

Warszawa, 2 listopada 2022 r.

Pani

Elżbieta Witek

Marszałek Sejmu

Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowna Pani Marszałek,

przekazuję przyjęte przez Radę Ministrów stanowisko wobec komisyjnego projektu ustawy

- **o zmianie ustawy o pomocy społecznej oraz ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (druk nr 1324).**

Jednocześnie informuję, że Rada Ministrów upoważniła Ministra Rodziny i Polityki Społecznej do reprezentowania Rządu w tej sprawie w toku prac parlamentarnych.

Z poważaniem,

Mateusz Morawiecki

/podpisano kwalifikowanym podpisem elektronicznym/

Stanowisko Rządu
wobec komisyjnego projektu ustawy o zmianie ustawy
o pomocy społecznej oraz ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej
(druk nr 1324)

I. Projektowane zmiany

Komisyjny projekt ustawy zawarty w druku nr 1324 zakłada zmiany w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2021 r. poz. 2268, z późn. zm.) oraz w ustawie z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2022 r. poz. 447, z późn. zm.) zmierzające do ponownego wprowadzenia możliwości, aby placówki instytucjonalnej pieczy zastępczej (placówki opiekuńczo-wychowawcze, regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne oraz interwencyjne ośrodki preadopcyjne) mieściły się na jednej nieruchomości gruntowej lub w jednym budynku z jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej lub innymi jednostkami organizacyjnymi wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej. Na takie funkcjonowanie tych jednostek będzie mógł zezwolić wojewoda, uwzględniając specyfikę i zadania tych placówek oraz potrzeby środowiska lokalnego.

Z uzasadnienia do projektu wynika, że zasadniczym skutkiem prawnym projektowanej ustawy będzie stworzenie możliwości (zgoda wojewody) odstępstwa od generalnej zasady określającej zakaz łączenia na terenie jednej nieruchomości lub w jednym budynku działalności placówki opiekuńczo-wychowawczej z niektórymi innymi rodzajami działalności – w przypadku gdy z uwarunkowań lokalnych i sytuacji na terenie konkretnej nieruchomości wynika, że byłoby to rozwiązanie nie tylko nieprzynoszące szkód, ale sprzyjające lepszej realizacji zadań przez tę placówkę. Projektodawca jednocześnie wskazuje, że proponowane regulacje pozwolą także wyeliminować stan swoistej fikcji prawnej – gdy przepisy ustawy nie są egzekwowane przez służby wojewody, a niekończący się stan niepewności prawnej negatywnie wpływa na efektywność pracy placówek.

W opinii projektodawcy eliminacja wspomnianego stanu niepewności prawnej będzie miała także pozytywne skutki społeczne – poczucie stabilności funkcjonowania placówki może wpływać na zawodową stabilizację kadry placówki, podejmowanie przez placówkę długoterminowych przedsięwzięć programowych w środowisku lokalnym, możliwość nawiązania przez nią współpracy ze sponsorami, możliwość długoterminowych inwestycji

w sprzęt i wyposażenie. Ustawa ma pozwolić placówkom, które nie stosują się obecnie do wspomnianych zakazów, na uporządkowanie formalnych podstaw ich działalności.

II. Obowiązujący stan prawny

Zgodnie z ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej placówka opiekuńczo-wychowawcza powstaje z dniem uzyskania zezwolenia wojewody właściwego ze względu na miejsce prowadzenia tej placówki.

Art. 106 ust. 2 wyżej wskazanej ustawy stanowi, że w budynku może się mieścić tylko jedna placówka opiekuńczo-wychowawcza. Ponadto, zgodnie z art. 106 ust. 2a tej ustawy, placówka opiekuńczo-wychowawcza nie może się mieścić na jednej nieruchomości gruntowej ani w jednym budynku z izbami wytrzeźwień lub z zapewniającymi całodobową opiekę:

- 1) innymi jednostkami organizacyjnymi wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej;
- 2) jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej;
- 3) młodzieżowymi ośrodkami wychowawczymi;
- 4) młodzieżowymi ośrodkami socjoterapii;
- 5) specjalnymi ośrodkami wychowawczymi;
- 6) specjalistycznymi ośrodkami wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie lub ośrodkami wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie;
- 7) jednostkami organizacyjnymi wymiaru sprawiedliwości;
- 8) hospicjami;
- 9) zakładami opiekuńczo-leczniczymi;
- 10) zakładami pielęgnacyjno-opiekuńczymi;
- 11) zakładami rehabilitacji leczniczej.

Od powyższych zasad ustawodawca przewidział następujące wyjątki:

- wojewoda może zezwolić na funkcjonowanie w jednym wielorodzinnym budynku więcej niż jednej placówki opiekuńczo-wychowawczej do 14 dzieci, uwzględniając specyfikę i zadania tych placówek oraz potrzeby środowiska lokalnego w przypadku lokali stanowiących odrębną nieruchomość w rozumieniu przepisów o własności lokali,
- wojewoda może zezwolić na funkcjonowanie na jednej nieruchomości gruntowej więcej niż jednej placówki opiekuńczo-wychowawczej do 14 dzieci, uwzględniając specyfikę i zadania tych placówek oraz potrzeby środowiska lokalnego.

Powyższe reguły stosuje się odpowiednio do regionalnych placówek opiekuńczo-terapeutycznych oraz interwencyjnych ośrodków preadopcyjnych.

Wyżej omówione zasady znajdują swoje odzwierciedlenie w art. 113c pkt 2 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej – jednostka organizacyjna pomocy społecznej zapewniająca całodobowe usługi nie może się mieścić w jednym budynku z placówką opiekuńczo-wychowawczą, regionalną placówką opiekuńczo-terapeutyczną lub interwencyjnym ośrodkiem preadopcyjnym.

III. Ocena projektowanych rozwiązań

Uchwalenie ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej było krokiem milowym w procesie deinstytucjonalizacji tego systemu.

Deinstytucjonalizacja z jednej strony oznacza kładzenie nacisku na rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej, z drugiej zaś na zmiany w systemie dotyczącym pieczy instytucjonalnej. Ustawa ta wprowadziła przede wszystkim stopniowe dochodzenie do standardów w zakresie wieku i liczebności dzieci umieszczonych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych.

Idea deinstytucjonalizacji zakłada także maksymalne zbliżenie warunków pobytu dzieci w formach instytucjonalnych do warunków obowiązujących w formach rodzinnych. Wyrazem tej idei jest między innymi wyżej omówiona zasada nieumiejscawiania w jednym budynku oraz na jednej nieruchomości gruntowej placówki opiekuńczo-wychowawczej z innymi jednostkami. Celem takiego uregulowania było przede wszystkim umożliwienie maksymalnego „wtopienia się” placówek opiekuńczo-wychowawczych w środowisko lokalne i przeciwdziałanie stygmatyzacji środowiskowej mieszkających w nich dzieci.

Proponowane w komisyjnym projekcie ustawy rozwiązanie jest zatem zdecydowanym krokiem wstecz w realizowanym od lat procesie deinstytucjonalizacji.

Argument jakoby skutkiem wprowadzenia proponowanych zmian było poczucie stabilności funkcjonowania placówki opiekuńczo-wychowawczej oraz poczucie zawodowej stabilizacji kadry placówki jest nie do przyjęcia. Podstawowym bowiem celem systemu pieczy zastępczej jest zapewnienie odpowiednich warunków małoletnim.

Jednocześnie należy wskazać, że Sejm uchwalił ustawę z dnia 7 października 2022 r. o zmianie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz niektórych innych ustaw. Ustawa ta przewiduje wprowadzenie jeszcze jednego – ale nie tak daleko idącego, jak w komisyjnym projekcie ustawy – wyjątku od reguł określonych w przywołanych przepisach art. 106 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy

zastępczej. Nowelizacja ta zakłada, że wojewoda będzie mógł zezwolić na funkcjonowanie w jednym wielorodzinnym budynku lub na jednej nieruchomości gruntowej placówki opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej lub interwencyjnego ośrodka preadopcyjnego oraz jednostki organizacyjnej pomocy społecznej zapewniającej całodobową opiekę, o ile jednostki te funkcjonują nieprzerwanie co najmniej od dnia 14 października 2016 r. Również w tym przypadku wojewoda przed wydaniem zezwolenia będzie musiał uwzględnić typ tych jednostek, ich specyfikę i zadania oraz potrzeby środowiska lokalnego. Ponadto przed wydaniem zezwolenia wojewoda powinien zasięgnąć opinii Rzecznika Praw Dziecka. Propozycja ta ma ograniczony zakres podmiotowy i odnosi się wyłącznie do niewielkiej liczby funkcjonujących placówek. Należy zaznaczyć, że zgodnie z ustawą z dnia 5 września 2016 r. o zmianie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, ustawy o pomocy społecznej oraz ustawy o zmianie ustawy o samorządzie gminnym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1583) placówki te powinny były spełnić przedmiotowy wymóg do dnia 31 grudnia 2019 r.

IV. Stanowisko Rady Ministrów

Mając na uwadze powyższe, Rada Ministrów negatywnie ocenia komisyjny projekt ustawy o zmianie ustawy o pomocy społecznej oraz ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej zawarty w druku nr 1324.

